

Arbetssjukdomar med psykiska orsaker

April 2020

Godkända arbetssjukdomar med psykiska diagnoser har historiskt sett varit mindre vanligt. Men sedan 2012 och framåt har de ökat något och då framför allt bland kvinnor i kommun- och regionsektorn. Det visar AFA Försäkrings statistik.

En arbetssjukdom är en sjukdom som beror på att man har utsatts för skadlig inverkan i arbetet. Med skadlig inverkan i arbetet menas att det finns något i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan ogynnsamt.

Denna rapport bygger på en genomgång av 8 488 godkända arbetssjukdomar med visandeår 2007–2019.

I denna rapport definierar vi en arbetssjukdom med psykiska orsaker som en godkänd arbetssjukdom med en diagnoskod i diagnoskapitlet *Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (F00-F99)* enligt klassificeringsstandarderna ICD-10, Socialstyrelsen 1997.

Statistiken i rapporten kommer från AFA Försäkrings skadedatabas. Grunden för statistiken är skador som har anmälts till Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, TFA-KL och Personskadeavtalet PSA. Ersättning från AFA Försäkring är kompletterande till den lagstadgade arbetsskadeförsäkringen (socialförsäkringsbalken, SFB).

Vad krävs för att en arbetssjukdom ska godkännas av AFA Försäkring?

För att en arbetssjukdom ska kunna prövas av AFA Försäkring krävs att besvären har **kvarstått i minst 180 dagar** och att den är **godkänd av Försäkringskassan** eller finns med på **ILO-förteckningen**¹ över arbetssjukdomar.

Psykiska sjukdomar finns inte med på ILO-förteckningen.

Vad är en arbetsskada?

En arbetsskada är:

- Arbetsolycksfall (olycksfall som inträffar i arbetet). Färdolycksfall (olycksfall som inträffar under färd till eller från arbetet).
- Arbetssjukdom (sjukdom som kan uppstå eller försämrats till följd av arbetet eller arbetsförhållandena).

Arbetsskadeförsäkringen

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda, det vill säga såväl arbetare som tjänstemän inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/PTK och kooperativen. TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Pactaföretag. Pacta är en arbetsgivarorganisation för företag som är verksamma inom kommun- och regionnära verksamheter. AFA Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbetsskador i enlighet med det statliga personskadeavtalet (PSA).

I rapporten redovisas arbetssjukdomar efter visandeår.

Visandeår:

Det år skadan först visar sig

Anmälningår:

Det år skadan anmäls, kan ske långt efter visandeåret

Arbetsmiljöverket är statistikansvarig myndighet och ansvarar för den officiella statistiken om arbetsskador.

Arbetssjukdomar redovisas efter anmälningår, men det framgår inte om skadan har godkänts av Försäkringskassan eller ej i Arbetsmiljöverkets statistik.

Visandeåret fastställs i samband med att skadan godkänns som arbetsskada av AFA Försäkring. Därför är det svårt att jämföra uppgifter från AFA Försäkring med Arbetsmiljöverkets statistik.

¹ <https://www.afaforsakring.se/privatperson/arbetsskadeforsakring/fragor-och-svar---arbetsskadeforsakring/ilo-forteckningen>

Vad krävs för att en arbetssjukdom med en psykisk diagnos ska godkännas av Försäkringskassan?

En förutsättning för att AFA Försäkring ska pröva en arbetssjukdom med en psykisk diagnos är att Försäkringskassan har godkänt sjukdomen som en arbetsskada. För att Försäkringskassan ska pröva en arbetsskada räcker det inte med att ha anmält en arbetsskada till Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan utan det krävs att en särskild ansökan om prövning görs till Försäkringskassan. Försäkringskassan prövar endast arbetssjukdomar om det finns anledning att tro att arbetsförmågan och inkomstförlusten kommer att vara varaktig i minst ett år framöver och denna prövning sker oftast i samband med att sjuk- och aktivitetsersättning prövas.

I praktiken innebär Försäkringskassans regelverk att det måste förflyta en lång tid av en sjukskrivning innan en prövning kan göras. Därför dröjer det ofta något eller några år innan en arbetssjukdom godkänns av Försäkringskassan.

För psykiska arbetsskador finns också ett undantag i Socialförsäkringsbalken som lyder:

4 § En skada av psykisk eller psykosomatisk natur som uppkommit till följd av skadlig inverkan i arbetet ska inte anses som en arbetsskada om orsaken till skadan är sådana förhållanden som är en normal del av arbetslivet oavsett arbetsplats eller arbetet som sådant. Med detta avses skador till följd av en företagsnedläggelse, bristande uppskattning av den försäkrades arbetsinsatser, vantrivsel med arbetsuppgifter eller arbetskamrater, meningsmotsättningar eller liknande förhållanden.

De arbetssjukdomar som godkänns beror ofta på stress orsakad av hög arbetsbelastning, ett fåtal fall kan kopplas till mobbning och trakasserier.

Och nu kommer vi till statistiken:

Utveckling över tid

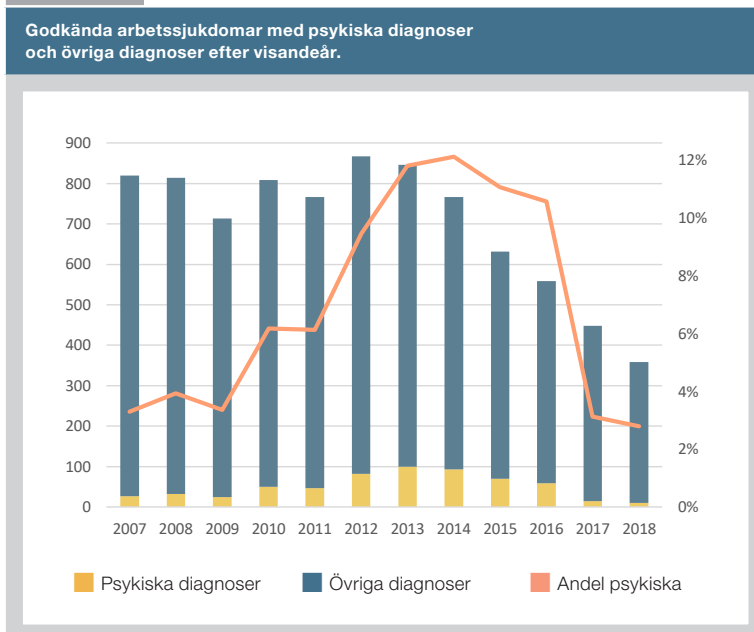
Psykiska arbetssjukdomar har historiskt inte varit så vanligt, men under perioden 2012 och framåt har de ökat något.

I **diagram 1** visar staplarna antal godkända arbetssjukdomar med psykiska diagnoser och övriga diagnoser (alla diagnoser utom psykiska). Linjen visar hur stor andel i procent av samtliga diagnoser som är psykiska. De psykiska diagnoserna utgör en mindre del av det totala antalet godkända arbetssjukdomar, men andelen psykiska arbetssjukdomar ökade under perioden 2012–2014 och även om andelen minskade 2015 och 2016 är den högre än den var före 2012. Ökningen var störst bland kvinnor anställda inom kommuner och regioner.

Varför ser det ut såhär?

Till att börja med finns det en eftersläpning i statistiken. Eftersläpning beror både på att skador kan anmälas i efterhand och på att regelverket gör att arbetsskadebedömningen tar tid.

Diagram 1

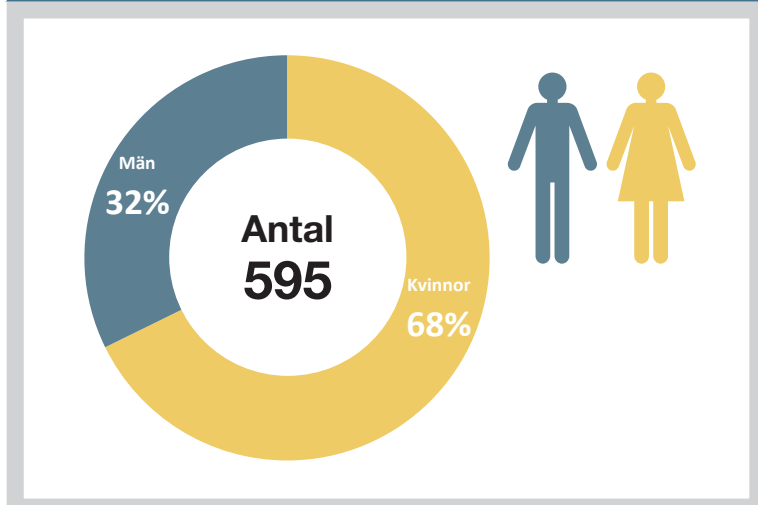

Eftersläpningen för skador som finns med på ILO-förteckningen är kortare än för skador som inte finns med på ILO-företeckningen.

Den främsta anledningen till det är att AFA Försäkring inte behöver invänta beslut från Försäkringskassan utan kan göra en självständig arbetsskadebedömning. Statistiken för de senare årgångarna är därför ofullständig och vi räknar med att både antalet godkända arbetssjukdomar och att andelen psykiska diagnoser kommer att öka för de senare visandeåren.

Diagram 2

Antal godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos efter kön, insjuknandeår 2007–2019.

Kvinnor och män

Arbetssjukdomar med psykisk diagnos är vanligare bland kvinnor, 68 procent av arbetssjukdomarna med psykiska orsaker har drabbat kvinnor.

Detta skiljer sig från de flesta andra diagnoserna, 80 procent av det totala antalet godkända arbetssjukdomar (alla diagnoser) under perioden 2007–2019 har drabbat män.

Vanliga psykiska diagnoser

Den vanligaste psykiska diagnosen är utmattningssyndrom. Under perioden 2012–2016 godkändes cirka 120 fall för kvinnor och cirka 35 fall för män.

Därefter kommer olika diagnoser som är kopplade till stress, såsom ”andra specificerade reaktioner på svår stress, reaktion på svår stress, ospecificerad och akut stressreaktion”.

I **diagram 3** och i **diagram 4** visas de vanligaste diagnoserna för kvinnor respektive män.

Yrkesgrupp och arbetssjukdomar med psykiska orsaker

Arbetssjukdomar med psykiska diagnoser är vanligare bland tjänstemän än bland arbetare.

I **diagram 5** och **diagram 6** visas antalet godkända arbetssjukdomar fördelat på yrkesgrupp för kvinnor och män.

För kvinnor är de psykiska diagnoserna vanligast i yrken som kräver högskolekompetens/fördjupad högskolekompetens². Därefter i yrkesgruppen *lärare och skolledare*. Den tredje största gruppen är *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.*

För män är yrken inom *chef- och ledarskap* den största gruppen, därefter yrken som kräver högskolekompetens/fördjupad högskolekompetens.

² Övriga yrken inom ensiffernivå 2 och 3 enligt SSK12

Diagram 3

Godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos efter typ av diagnos för kvinnor, insjuknandeår 2007–2019.

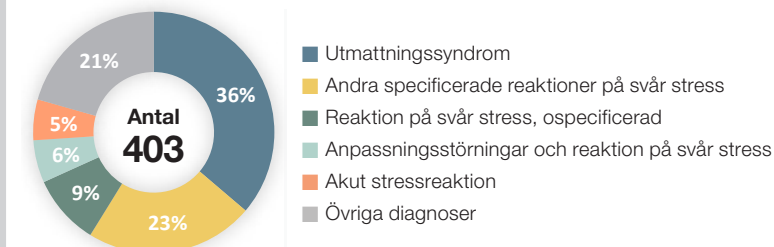

Diagram 4

Godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos efter typ av diagnos för män, insjuknandeår 2007–2019.

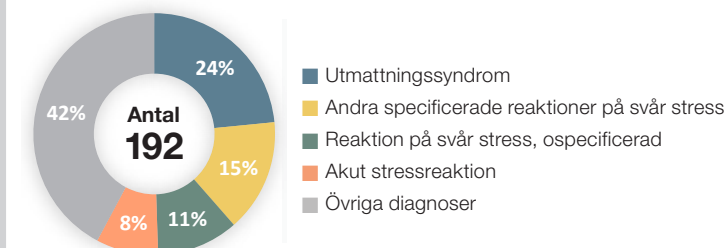

Diagram 5

Godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos efter yrkesgrupp för kvinnor, visandeår 2007–2019.

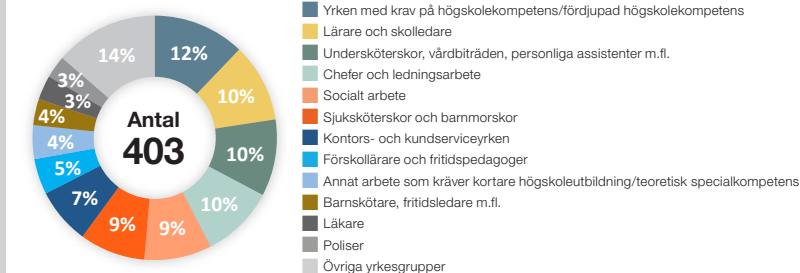

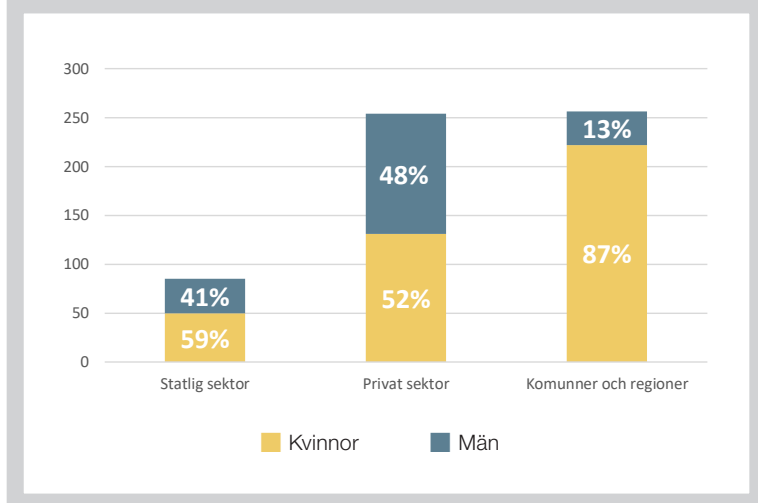
Diagram 6

Godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos efter yrkesgrupp för män, visandeår 2007–2019.

Diagram 7

Godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos efter sektor och kön, visande år 2007–2019.

Arbetssjukdomar med en psykisk diagnos i olika sektorer

Allra flest arbetssjukdomar med en psykisk diagnos har godkänts i kommun- och regionsektorn.

Den största enskilda yrkesgruppen med godkända arbetssjukdomar med psykiska orsaker inom kommun och regionssektorn är *lärare och skolledare*, därefter *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m. fl. och sjuksköterskor och barnmorskor*.

Relaterat till antalet sysselsatta är frekvensen av godkända arbetssjukdomar med en psykisk diagnos högst i statlig sektor, därefter kommuner och regioner och lägst är den i privat sektor.

Publikation av AFA Försäkrings analysavdelning, kontakt:

analys@afaforsakring.se

Vill du ta del av kommande publikationer?

Prenumerera på våra statistikrapporter här:

www.afaforsakring.se/statistikrapporter

afa
FÖRSÄKRING

9 av 10 är försäkrade genom jobbet

POSTADRESS AFA Försäkring 106 27 Stockholm • BESÖKSADRESS Klara Södra Kyrkogata 18
KUNDCENTER 0771-88 00 99 • VÄXEL 08-696 40 00 • afaforsakring.se